

Алергічний риніт. Сучасні аспекти ефективної профілактики.

І.В.Гогунська
Лікар-алерголог
Доктор медичних наук
Віце-президент Асоціації алергологів України

Алергічний риніт - глобальна проблема охорони здоров'я

- За останні 20 років кількість випадків алергічного риніту (АР) у дітей і у дорослих збільшилася майже в 3 рази.
- Хоча близько 40% населення має специфічні IgE-антитіла до різних алергенів, що може розцінюватися як ознака atopічного стану, тільки 15% страждає від проявів алергічного риніту. (1)
- У 20-38% пацієнтів з АР спостерігається бронхіальна астма, а у 85% дітей з бронхіальною астмою - АР.
- АР не є небезпечним для життя захворюванням, але він здатний істотно знижувати якість життя, порушуючи когнітивні здібності і соціальну адаптацію.
- Епідеміологічні дослідження за участю як дітей, так і дорослих, особливо похилого віку, свідчать про те, що АР у багатьох випадках залишається нерозпізнаним . (2)

1. *Методические рекомендации НИИ «Ухо, горло, носа» СП, 2006.*
2. *Valovirta E., 2012; Hellings P.W. et al., 2013.*

Алергічний риніт

Код по МКХ-10

J30 - вазомоторний і алергічний риніт

- захворювання, що характеризується наявністю імунологічно обумовленого (найчастіше IgE-залежного) запалення слизової оболонки носа, викликаного причинно-значущим алергеном, і клінічно проявляється щодня протягом години двома і більше симптомами:
- рясною ринореєю
- утрудненням носового дихання
- сверблячкою в порожнині носа
- повторюваним чханням
- нерідко аносмія

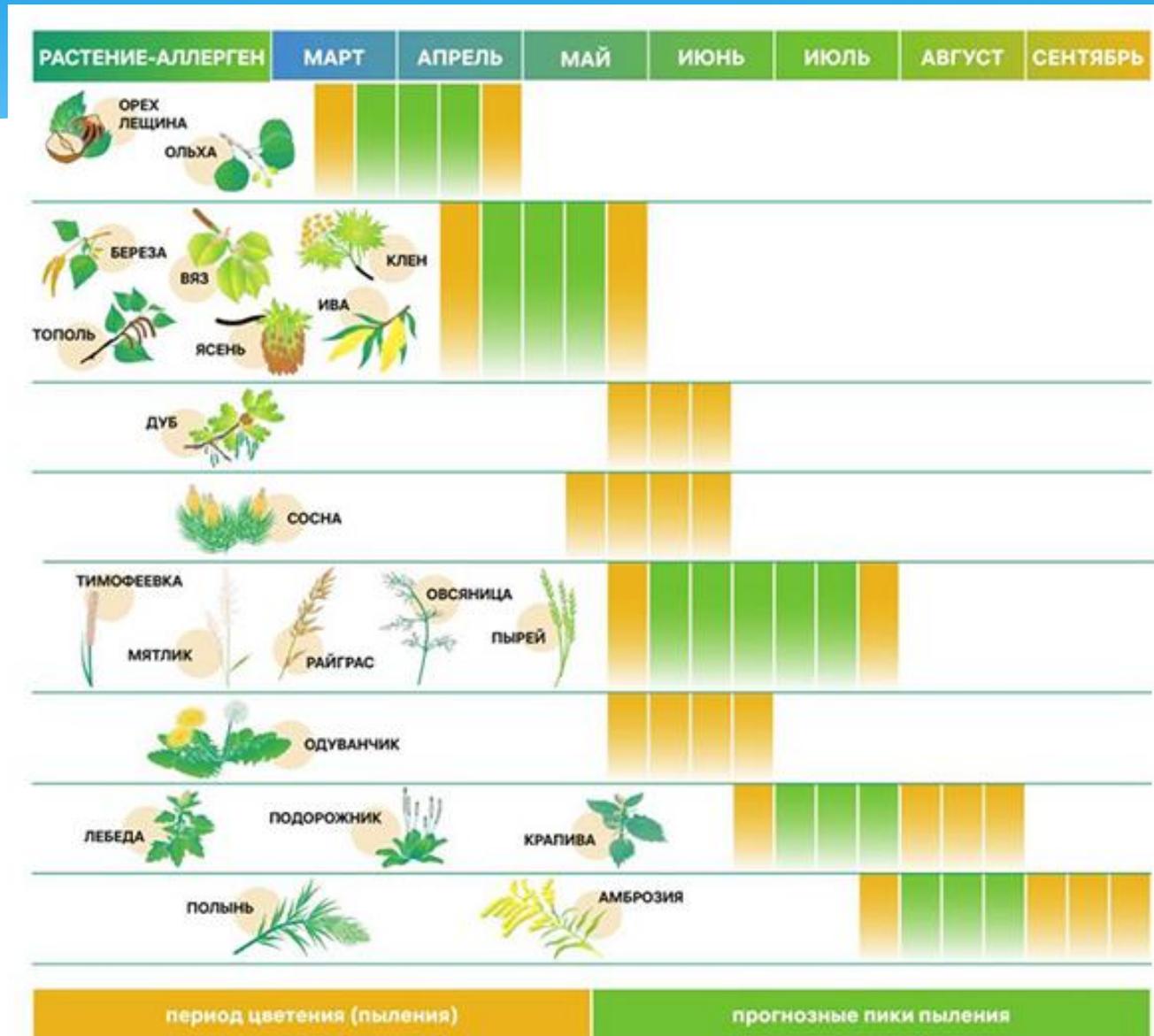

NB! Ці симптоми носять оборотний характер і здатні до зворотного розвитку після припинення експозиції алергенів або під впливом лікування.

Етіологічні фактори АР

Групи алергенів	Причина
Пилкові	Пилок бур'янів (полин, амброзія), лугових і злакових трав, а також дерев (береза, ясен, японський кедр).
Побутові	Домашній і бібліотечний пил, а також мікрокліщі (що становлять більшу частину алергенів домашнього пилу).
Епідермальні	Алергени тварин: кішок, собак, коней, гризунів, великої рогатої худоби.
Грибкові	Поширені повсюдно. Найбільша кількість цвілевих грибів відзначається в умовах підвищеної вологості.
Інсектні	Попадання продуктів життєдіяльності комах в дихальний тракт здатне викликати імунну реакцію і розвиток алергії. Алерген тарганів утворюється в гастроінтестинальному секреті і хітиновій оболонці.
Професійні	Виробничі фактори (деревний пил, борошно, зерно, солі металів, латекс, клей, смоли і ін.)
Харчові	Найбільш поширені продукти, що викликають алергію у дітей старшого віку і дорослих - арахіс, яйця, молоко, соя, кунжут, селера, яблука, персики.

Календар пилкової алергії в Україні 2021 р.

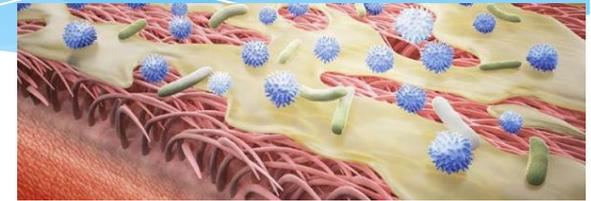
Класифікація АР по АRIA

При розвитку АР страждає мукоциліарний кліренс

В епітелії порожнини носа виявляють виражене пошкодження слизової оболонки порожнини носа:

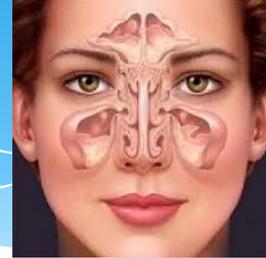
- * відсутність рухомих війок більш ніж в 50% полів зору;
- * велика кількість злушеного та частково або повністю «оголеного» епітелію без війок;
- * відносно синхронний рух війок в пласті клітин збережено лише в окремих ділянках, їх не більше 10%;
- * часто патологічний характер, амплітуда і ритм руху війок (маятникообразний, спастичний або пульсуючий).

Це веде до руйнування біоценозу

Ускладнення АР

- * Алергічний риносинусит. Частота виявлення 25-70%.
- * Поліпозний риносинусит - гіпертрофічні зміни слизової оболонки носа і пазух з формуванням поліпів.
- * Серозний середній отит. Частота виявлення 40-50%. Характерний для дітей старше 3-х років.
- * Взаємозв'язок АР і бронхіальної астми. Висока частота виявлення (15-60%) у одних і тих же пацієнтів.

Міжнародні рекомендації по лікуванні АР (ARIA, 2020)

«Ступінчаста схема»

- 1) контроль за факторами навколишнього середовища (усунення або зменшення контакту з причинно-значущими алергенами і неспецифічними тригер-факторами);
- 2) власна фармакотерапія;
- 3) специфічна імунотерапія («алерговакцінація»);
- 4) навчання пацієнта.

Першим пунктом є усунення алергенів і дратівливих речовин, тобто **елімінаційна терапія є стартовою і невід'ємною частиною протоколу лікування хворих з різними формами АР.**

Препарати іригаційної терапії:

- ✓ дозволяють значно полегшити і підвищити якість видалення патологічного секрету з порожнини носа,
- ✓ підвищують ефективність застосування деконгестантів і місцевих ГКС,
- ✓ є фактором збереження і відновлення нормальної функції слизової оболонки носа
- ✓ прискорюють досягнення ремісії

Уніфікований КП первинної, вторинної та третинної медичної допомоги «Алергічний риніт»

Діагностика АР -----> Обстеження на БА			
Інтермітуючі симптоми		Персистуючі симптоми	
Легкий перебіг	Середньотяжкий /тяжкий перебіг	Легкий перебіг	Середньотяжкий / тяжкий перебіг
Пероральні Н ₁ -АГП або ендоназальні Н ₁ -АГП та/або деконгестанти або антагоністи лейкотрієнових рецепторів	Пероральні Н ₁ -АГП або ендоназальні Н ₁ -АГП і/або деконгестанти або ІнкС* або антагоністи лейкотрієнових рецепторів (або кромони) При персистуючому риніті – огляд пацієнта через 2–4 тиж У разі неефективності: продовжити лікування протягом 1 міс		ІнкС Системні Н ₁ -АГП або антагоністи лейкотрієнових рецепторів Огляд пацієнта через 2–4 тиж. При поліпшенні – попередній етап лікування продовжити протягом 1 міс У випадку неефективності: <ul style="list-style-type: none"> • переглянути діагноз; • переглянути комплаєнс; • виключити наявність інфекції або інших причин Терапія: <ul style="list-style-type: none"> • підвищити дозу ІнкС; • при свербезі / чханні додати Н₁-АГП; • при ринореї – додати іпратропіум; • при закладеності носа додати деконгестанти; • у випадку неефективності – скерувати до отоларинголога для хірургічного лікування
<p>Уникнення алергенів та подразнюючих факторів Елімінаційна терапія шляхом механічного промивання носових ходів (застосування фізіологічних розчинів)</p>			
<p>При кон'юнктивіті додати: Н₁-АГП, або очні антигістамінні краплі, або очні кромони (або фізрозчин)</p>			
<p>Розглянути показання для проведення АСП</p>			

Уніфікований КП первинної, вторинної та третинної медичної допомоги «Алергічний риніт»

- * Сучасне лікування хворих на АР охоплює елімінаційні заходи, спрямовані на зменшення або виключення контакту з причинним алергеном та неспецифічними іритантами (тютюновий дим та ін.), фармакотерапію і АСІТ.
- * Зменшення контакту або усунення причинного алергену є першим і необхідним кроком у лікуванні хворих на АР, проте це не слід вважати найдешевшим методом лікування. У багатьох ситуаціях ефективна елімінація алергенів пов'язана зі значними фінансовими витратами.
- * У зв'язку з наявністю у багатьох хворих полівалентної (сезонної і цілорічної) сенсibiliзації, а також низки практичних і економічних складнощів повне усунення контакту з алергеном в більшості випадків неможливе.
- * Заходи з елімінації алергенів повинні проводитися спільно з медикаментозним лікуванням.

Диференційний підхід до використання іригаційно-елімінаційної терапії

Гіпотонічний розчин	Ізотонічний розчин	Гіпертонічний розчин	Сольові розчини з декспантенолом
<p>Подразнення слизової оболонки порожнини носа:</p> <ul style="list-style-type: none"> - у віддаленому періоді перенесеної вірусної інфекції, - при хірургічному втручанні, - при тривалому використанні топічних деконгестантів, засобів на масляній основі і топічних ГКС.	<ul style="list-style-type: none"> • Субатрофічний і атрофічний процес, • У п / операційному періоді, • Травми носа, • Тривале перебування людей в атмосфері сухого повітря (наприклад, при зниженій вологості в опалювальних приміщеннях).	<ul style="list-style-type: none"> • Вазомоторний риніт, • Перший етап терапії атрофічного риніту. • Різко виражений набряк слизової оболонки, при загостренні АР і при наявності в'язкого і густого патологічного секрету. <p>Призначення: профілактика риносинуситу, тубоотиту, середнього отиту і їх ускладнень.</p> <p>Гіпертонічні сольові розчини мають стимулюючий вплив на місцевий кровообіг.</p>	<p>З метою попередження розвитку дистрофічних змін слизової оболонки порожнини носа рекомендується приймати пацієнтам, які приймають тривалий час інгаляційні ГКС і / або деконгестантів, як супровідної терапії.</p>

Переваги іригаційно-елімінаційної терапії засобами з морськими і океанічними розчинами

- * Більшість сольових розчинів в готових формах містять морську воду, до складу якої входить безліч мікроелементів, які сприятливо впливають на трофіку і функціонування слизової оболонки порожнини носа.
- * Катіони **Na + і K +** позитивно впливають на функцію мукоциліарного транспорту, а **Ca + і Mg +**, уповільнюють рухливість війок епітелію.
- * У морській й океанічній воді завжди превалюють катіони **Na +**, що цілком задовольняє вимогам, що пред'являються до препаратів, які наносяться на слизову оболонку.
- * Склад морської й океанічної води, що включає в мікродозах велике число мікроелементів, сприятливо впливає на функціонування ендокринної та імунної систем.

назомер®

Спрей на основі морської води з гіалуронатом натрію і декспантенолом

- ✓ Покращує відновлення слизової
- ✓ Сприяє регенерації
- ✓ Зволожує

- ✓ Склад: декспантенол, гіалуронат натрію, розчин морської солі слабо гіпертонічний.
- ✓ Форма випуску: спрей назальний. По 20 мл у флаконі.
- ✓ Производитель: Фарма Альденховен ГмбХ енд Ко, Німеччина

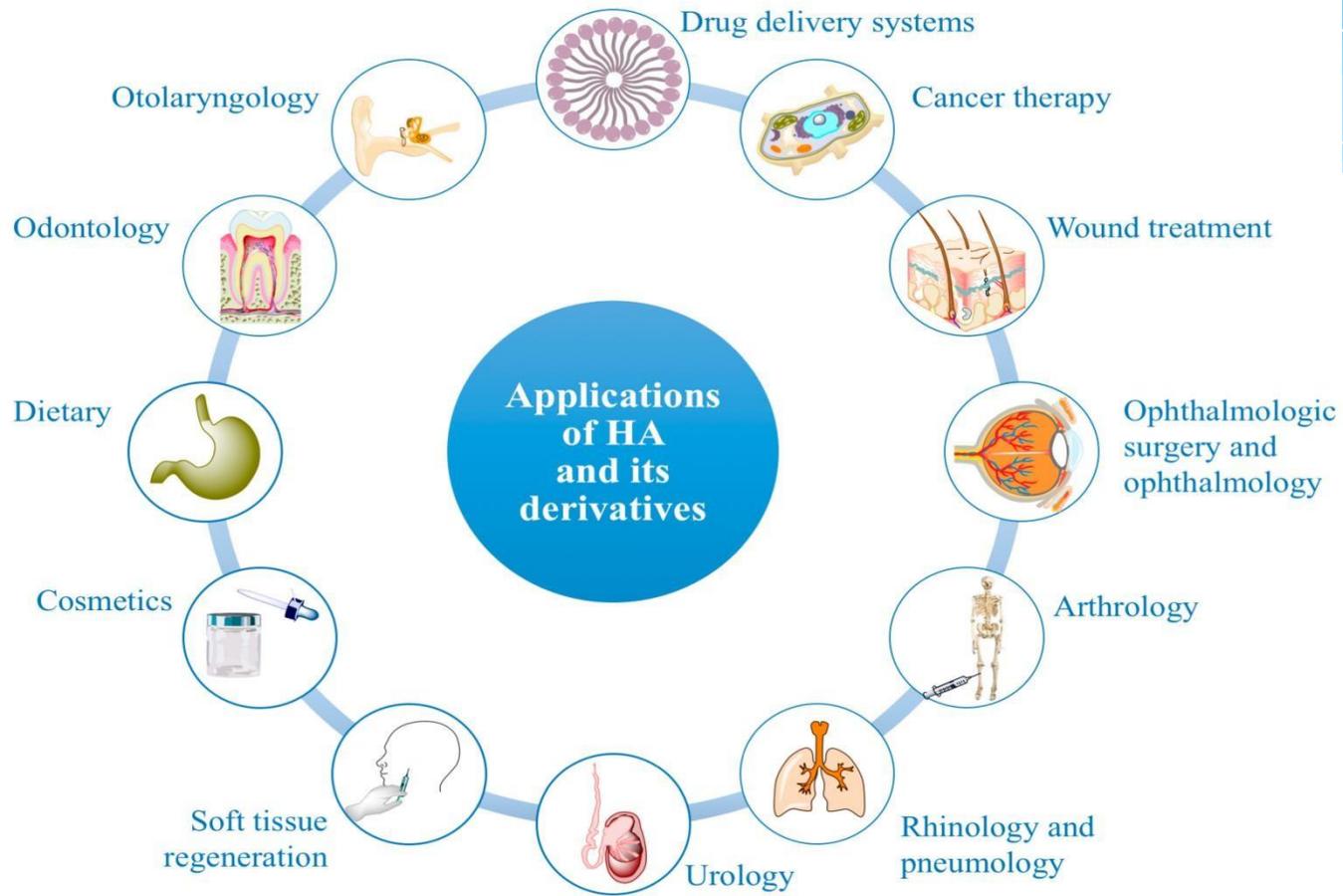
Кількісний склад продукту

100 г, 108 мл містить:

№ п/п	Компонент	Кількість, г	Склад, %	Функція у готовому продукту
1	Декспантенол 75%	1,333	1,333 %	Діюча речовина Захисний компонент (Протектор)
2	Розчин морської солі – Biomaris 25%	4,020	4,020 %	Діюча речовина
3	Очищена вода (Дистильована вода)	94,137	94,137 %	Розчинник
4	Гіалуронат натрію	0,010	0,010 %	Діюча речовина
5	Розчинник гідроксиду натрію	0,500	0,500 %	pH-регулятор

Застосування гіалуронату натрію і його похідних

Гіалуронова кислота

Властивості

Гіалуронова кислота - природний полімер мукopolісахаридного типу і важливий структурний елемент міжклітинної речовини сполучної тканини.

- ✓ З молекулами води гіалуронова кислота утворює дисперсійний матрикс, який заміщає дефект тканини, утворює натуральну опору для клітин, підвищує активність гранулоцитів і макрофагів і підсилює проліферацію фібробластів і ангиогенез.
- ✓ Гіалуронова к-та уповільнює адгезію лімфоцитів на поверхні рани і зменшує запалення, стимулює фібробласти, забезпечуючи їх міграцію, і активізує синтез колагену.
- ✓ Гіалуронова к-та зв'язує велику кількість води - до 1000 разів більше, ніж важить сама макромолекула, забезпечуючи виражене зволоження.

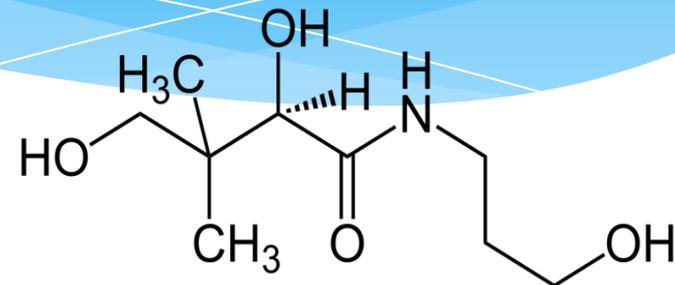
Допомагає створити
фізіологічне
мікросередовище
і оптимальні умови
для загоєння ран

Декспантенол

Властивості

- * В організмі переходить в пантотенову кислоту, яка є складовою частиною коферменту А і бере участь у багатьох біохімічних процесах.
- * Стимулює регенерацію шкіри, слизових оболонок, нормалізує клітинний метаболізм, прискорює мітоз і збільшує міцність колагенових волокон.

Слабо гіпертонічний розчин морської солі

- ✓ У порівнянні з фізіологічним сольовим розчином, гіпертонічний розчин може мати кращий протизапальний ефект та здатність зменшувати кількість слизу, а також тимчасово покращувати мукоциліарний кліренс*.
- ✓ зрошення носової порожнини сольовими розчинами, окремо або в поєднанні з іншими допоміжними заходами, може поліпшити якість життя, полегшити симптоми і зменшити використання лікарських засобів при частих синуситах.

*<http://oto.sagepub.com/>

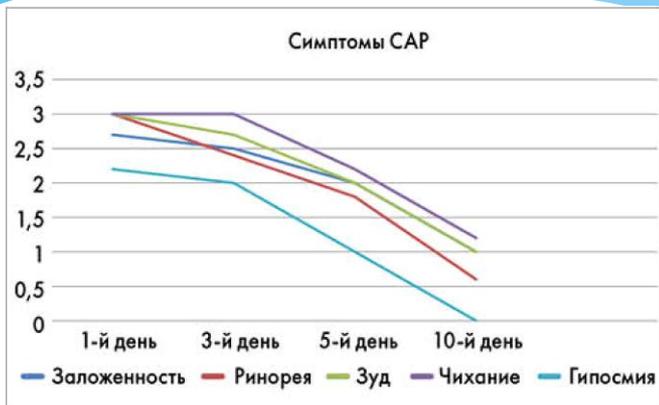
Спрей на основі морської води з гіалуронатом натрію і декспантенолом

- ✓ Надає - протизапальну дію, зменшує кількість слизу, а також тимчасово покращує мукоциліарний кліренс оскільки містить **слабо гіпертонічний розчин морської**
- ✓ Стимулює репарацію і загоєння пошкоджених ділянок, надає м'яку антисептичну дію і природне зволоження за рахунок **Гіалуронової кислоти**
- ✓ Стимулює регенерацію слизової, нормалізує клітинний метаболізм, прискорює мітоз і збільшує міцність колагенових волокон за рахунок **Декспантенолу**

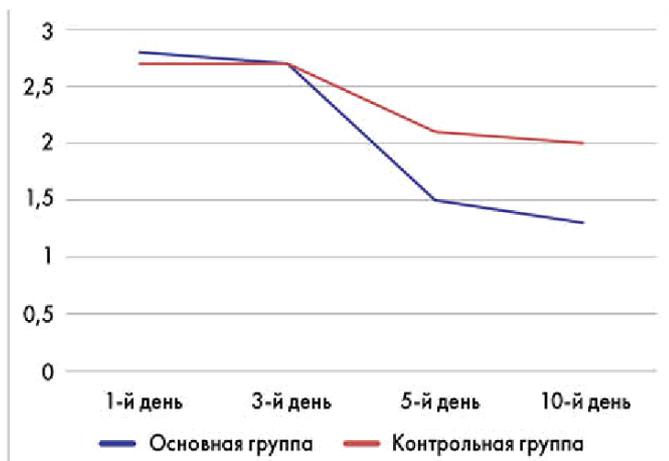

Швидке та ефективне усунення симптомів у пацієнтів з сезонним АР на фоні терапії препаратом НАЗОМЕР®

Динаміка симптомів САР в ОГ

Гіперемія слизової оболонки в ОГ і КГ

Динаміка симптомів САР до 10-го дня лікування в ОГ і КГ

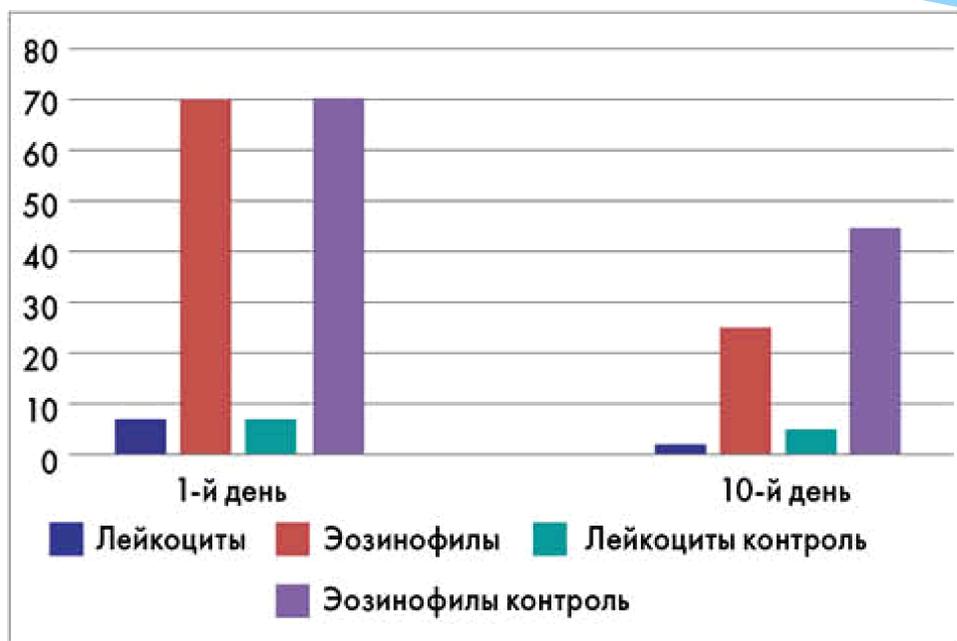

ОГ – базова терапія + носовий душ препаратом НАЗОМЕР® 2-3 р/день

КГ - базова терапія + носовий душ фізіологічним сольовим р-м 2-3 р/день

Ефективне зменшення кількості еозинофілів у пацієнтів з сезонним АР на фоні терапії препаратом НАЗОМЕР®

Динаміка показників назоцитограми

Використання
НАЗОМЕР® знижує
антигенне
навантаження на
слизову носа
сенсibiliзованого
організму

Показання до застосування НАЗОМЕРА®

- * **В складі комплексного лікування:**
  - ✓ гострого і хронічного риніту та риносинуситу
  - ✓ інфекцій носової порожнини при ГРЗ, ГРВІ, простуді
  - ✓ алергічного сезонного або цілорічний риніту, вазомоторного риніту
- * **При станах після оперативних втручань в порожнині носа і навколоносових пазухах:**
  - ✓ відновлення запалених і травмованих тканин
  - ✓ зволоження слизової оболонки
- * **Для щоденної гігієни порожнини носа:**
  - ✓ тривале зволоження слизової оболонки носа в умовах сухого і кондиціонованого повітря, підвищеної температури повітря
  - ✓ підтримання природної функції порожнини носа (очищення, зволоження), а також регенерації слизової оболонки

Рекомендації до застосування:

Спосіб застосування:

Дорослі і діти старше 2-х років - по кілька упорскувань у кожную ніздрю кілька разів на добу.

Протипоказання:

- ✓ Підвищена чутливість до компонентів препарату
- ✓ Вік до 2-х років

Ефективність застосування препарату НАЗОМЕР® в лікуванні САР

- * Сприяє очищенню слизової носа від алергенів, змиває медіатори запалення і продукти розпаду, що сприяє зниженню антигенного навантаження.
- * Катіони **Na + і K +** в морській воді позитивно впливають на функцію мукоциліарного транспорту.
- * Гіпертонічні сольові розчини стимулюють місцевий кровообіг.
- * **Декспантенол і Гіалуронова кислота** надають виражену протизапальну і регенеруючу дію.
- * Комбінація слабгіпертоніческого розчину морської солі, **декспантенол і гіалуронат натрію** в препараті прискорює відновлення слизової носа і носових пазух.
- * Включення **НАЗОМЕРА®** в комплексну терапію АР зменшує потребу і тривалість при використанні топічних ГКС, судинозвужувальних препаратів і попереджає розвиток дистрофічних змін слизової порожнини носа.

Назомер®

НАЗОМЕР® - унікальний комплекс, що містить гіалуронову кислоту, декспантенол на основі слабо гіпертонічного розчину морської води у вигляді назального спрею

Для очищення, зволоження та ефективної регенерації слизової оболонки носа і навколоносових пазух

У пацієнтів з сезонним алергічним ринітом та риносинуситами різної етіології

Дякую за увагу !

